

За Земята
Приятели на Земята България

Адрес: ул. „Янко Сакъзов“ 11 Б, ап. 2, 1504 София
Адрес за кореспонденция: п.к. 975, София 1000
тел. / факс: +359 2 943 11 23
www.zazemiata.org ел. поща: info@zazemiata.org

Нулеви отпадъци Европа: За какво става дума?

Движението „Нулеви отпадъци – Европа“ обединява европейски общини и свързва международни неправителствени организации с местни групи за „Нулеви отпадъци“ с цел постепенно премахване на отпадъците, като начин за подобряване на екологичната и икономическа устойчивост и обществената сплотеност.

Нулеви отпадъци означава проектиране и управление на продукти и процеси, по начин, който намалява обема и токсичността на отпадните материали, който съхранява и възстановява всички суровини, вместо да ги гори или заравя в сметища.

„Нулеви отпадъци“ означава:

Културна промяна – Настоящият европейски модел на линейно производство, потребление и изхвърляне отговаря на неистината, че живеем в свят с неизчерпаеми суровини. През последните няколко десетилетия ние европейците живеем с растящ екологичен дълг към останалата част от света, тъй като внасяме почти четири пъти повече материали, отколкото изнасяме. Както се изтъква в Европейската стратегия за устойчиво развитие, необходима е промяна на модела. Но такава промяна трябва да стигне отвъд настоящата цел на Европейския съюз за „рециклиращо общество“; тя трябва да включва намаляване на потреблението на материали и енергия, за да се превърнем в общество без отпадъци.

Обществено участие – Образованието и участието на общностите са незаменими за успеха на всеки план за „Нулеви отпадъци“. Гражданите трябва да бъдат поканени да измислят и прилагат безотпадни практики и да участват активно в проектирането на системи за управление на ресурсите, целяща намаляване на отпадъците. Трябва да се предприемат продължителни кампании за обществено образование, които да са и подплатени с нужните средства, за да насърчават общественото участие.

Промяна на инфраструктурата – Производствената система и инфраструктурата за управление на отпадъците в Европа трябва да бъдат проектирани според следните приоритети¹:

1. Предотвратяване на отпадъците – трябва да се прилага в местните и секторни планове. Рамковата директива за отпадъците (РДО) изисква от държавите-членки да развият планове за предотвратяване на отпадъците. Необходими са цели за предотвратяване, които да мотивират действия на национално ниво.

Отговорността на промишлеността е ключов принцип за откриване на зелени работни места и за премахване на отпадъците от системата.

- чрез проектиране на трайни продукти, които са лесни за поддържане и поправка;
- чрез намаляване на опаковките и пре-проектиране на онези продукти, които не са безопасни за компостиране, повторна употреба или рециклиране;
- чрез повторна употреба на части и материали, идващи от изхвърлени продукти и материали, според принципа на кръговата икономика, където всеки 'отпадъчен' изходен

¹ Пълно описание на йерархията „Нулеви отпадъци“ има на: <http://www.zerowasteurope.eu/wp-content/uploads/2013/04/ZW+Hierarchy.pdf>

продукт от даден процес се превръща във входяща суровина за друг процес, така че да се извлече възможно най-голяма полза от материала.

Образованието и обучението на професионалисти, управници и граждани е жизнено важно за осъществяване на промяната на модела и за постепенното премахване на отпадъците.

2. Разделно събиране – За да се запази полезността на материалите, е необходимо разделното събиране при източника минимум на годни за повторна употреба продукти и части, разнообразни материали, подлежащи на рециклиране, хранителни и градински отпадъци, както и оставащите отпадъци. Опитът на европейските общини, възприели подхода „Нулеви отпадъци“, показва, че разделното събиране реализира 80-90% рециклиране. При това остават по по-малко от 100 кг на жител остатъчни битови отпадъци.

Сметосъбирането чрез индивидуални контейнери/чували – този метод се препоръчва, за да се спре увеличаването на количеството смесени отпадъци, за сметка на повече чисти материали, разделени при източника.

Икономически стимули – трябва да се въведат като ключов стимул за промяна на поведението. Изхвърлянето на прекалено големи количества отпадъци трябва да се наказва.

Събирането чрез индивидуални контейнери трябва да се съвмести с местни центрове за повторна употреба и рециклиране (пунктове за вторични суровини, омакини и др.), които дават възможност на домакинствата и търговските обекти безопасно да разделят и предоставят предмети, годни за повторна употреба, вторични суровини, както и опасни отпадъци.

По отношение на предмети с потенциална възможност за повторна употреба, общинските центрове трябва при възможност да си партнират с местни центрове за повторна употреба, които се управляват от социални предприятия, и при които първостепенната цел на организацията е връщането на маргинализирани групи на трудовия пазар. Секторът за повторна употреба има значително социална и икономическа стойност и потенциал за откриване на нови работни места.

3. Намалване на остатъчните отпадъци - Опази малка част от отпадъците, която не подлежи на повторна употреба, рециклиране или компостиране, трябва да се намали до възможния предел, но същевременно и да бъде изложена на показ, така че да мотивира постоянни усилия за намаляването ѝ. За премахването на остатъчните отпадъци трябва да се работи във фазата на проектиране на продуктите, най-вече чрез засилени изисквания към разширената отговорност на производителя (РОП).

Остатъчните отпадъци трябва да бъдат постоянно проучвани в изследователски съоръжения, така че да подсилват разширяването на системите за намаляване на отпадъците и за сметосъбиране чрез индивидуални контейнери, и най-вече, за да предизвикат пре-проектирането или изтеглянето от пазара на онези изделия, които не могат да бъдат оползотворени.

Инфраструктура за обезвреждане на отпадъци - сметища или инсинератори - не бива повече да се строи, и трябва постепенно да спре да се използва, докато нивата на предотвратяване и рециклиране на отпадъците се покачат. Приспособимостта е ключова при подхода „Нулеви отпадъци“, затова договорите за концесии и плановете за управление на отпадъците не трябва да представляват пречка за повишаване на нивата на рециклиране чрез ограничаващи условия.

Имайки предвид липсата на гъвкавост при инсталациите за изгаряне на отпадъците (и конвенционални, и неконвенционални), трябва да се избягва изграждането на нови капацитети за топлинна обработка на отпадъци, а съществуващите съоръжения трябва постепенно да бъдат изведени от употреба. Като преходна мярка за отпадъците, оставащи след като местните системи за управление на отпадъците повишат повторната употреба,

разделното събиране, рециклиране и компостиране, и намалят количеството на отпадъците, е да се разреши безопасното депониране на този малък и постоянно намаляващ дял от стабилизирани остатъчни отпадъци.

За да се намали незабавно зависимостта от сметища, загубата на маса и обем чрез биологично стабилизиране трябва да се допълва от допълнителни мерки за възстановяване на материали от остатъчните отпадъци – един подход, който се доказва като практически и все по-резултатен на местата, където са внедрени програми за разделно събиране чрез индивидуални контейнери.

Едно от главните предизвикателства пред ЕС днес е създаването на икономика, която е нисковъглеродна, използва ефективно ресурсите и включва всички социални групи, като опазва разнообразието на екосистемите и повишава обществената сплотеност. Стратегията „Нулеви отпадъци“ е основно предварително условие за постигането на тази цел, тъй като, освен всичко друго, тя ще осигури хиляди допълнителни работни места, ще помогне да се затвори кръговрата на материалите, ще намали зависимостта на Европа от вноса на материали и суровини, ще връща хранителните вещества обратно в почвата, ще намали въздействието върху околната среда, което оказва понастоящем изхвърлянето на отпадъците, ще даде тласък на иновативността при проектирането на изделия и, не на последно място, ще въвлече гражданите в изграждането на една по-добра Европа.

Последно, и много важно, кръговата икономика има възможност да създаде много повече работни места и предприятия, които да се справят с повторната употреба и рециклирането на суровините, които са налични в ограничени количества, и сама по себе си е необходимо условие за създаване на устойчива жизнена среда за хората на тази планета.

Енергия и отпадъци

Стратегията „Нулеви отпадъци“ оказва важно влияние върху управлението на потоците от енергия в икономиката. В жизнения цикъл на повечето изделия, най-интензивното използване на енергия е в момента на добиване на суровините, производството и във фазата на употреба; затова, от енергийна гледна точка, „Нулеви отпадъци“ намалява емисиите, свързани с извличането на суровини и производството, благодарение на това, че връща повечето суровини и хранителни вещества обратно в естествения цикъл – както на промишлеността, така и на почвите, чрез повторна употреба и рециклиране. Емисиите, свързани с употребата на изделия, се намаляват чрез подобрен продуктов дизайн и екоинновации.

Следователно, стратегията „Нулеви отпадъци“ крие огромен потенциал за спестяване на енергия и съхраняване на вградената в продуктите енергия. Изследвания на жизнения цикъл доказват, че мащабът на енергията, спестена чрез повторна употреба или рециклиране, до голяма степен надхвърля енергията, която може да се извлече от изгарянето на отпадъци (и конвенционално, и неконвенционално).

Що се отнася до производството на енергия, стратегията „Нулеви отпадъци“ подкрепя системи, които работят с биологични температури и налягане, като безкислородното разграждане, което произвежда биогаз, и е последвано от компостиране на утайките, за да се оптимизира максимално влагането на органичен материал обратно в почвите.